

Tandori Dezső Válogatott versei

Az Unikornis Kiadó gondozásában az utóbbi években megjelent már néhány kortárs költő, mint a Petri György, az Ágh István, az Oravecz Imre vagy a Somlyó György munkásságát bemutató kötet, s most végre itt *A Magyar Költészet Kincsestára* sorozat legújabb, régóta várt ékköve, a Tandori Dezső válogatott költeményeit tartalmazó gyűjtemény.

Adtak már ki Tandori Dezső válogatott költeményeit tartalmazó kötetet bő egy évtizeddel ezelőtt, azóta azonban gazdagodott (s még gazdagodik) az életmű, így ideje volt már egy átfogó képet adó versegyűjtemény megjelentetése a kortárs irodalom egyik megkerülhetetlen alkotójától.

A könyv tizenhárom verseskötetből merít, ám egyáltalán nem „szerencsétlenül”. A tartalomjegyzéket böngészve és első olvasásra is egységesnek hat. Sőt ha aztán szemelgetni kíván az olvasó, akkor is azt érzi (vagy gondolja), hogy a folyamatosság nem szakad meg. Mint ahogy nem szakad meg Tandori Dezső lírájának folyamatossága (fejlődése?), még ha állandóan le is rombolja a róla kialakított képet, s ahogy mindig újítani képes. Az első, a *Töredék Hamletnek* című kötet óta, amelynek már a címében ott rejlik a soha-be-nem-fejezettség/fejezhetőség, valamint egyforma súllyal a

mégis-be-kell, Tandori úgy szemléli a létet, mint játékot, etikát, kint. Észrevette, észre vette, és *minden úgy kitágult*, hogy azóta is elegendő témát szolgáltat, még „Witti” (Wittgenstein) intelmei ellenére vagy mellett is. Nem lehet minderről beszélni, de amiről lehet, arról lehet. Ám néha nem törődve Parmenidésszel, még a nemlétezőnek is kérdést szegez. Kérdezni lehet, még akkor is, ha válasz nem, vagy csak nagy sokára érkezik.

Megtalálható a válogatásban az első posztmodernnek tartott magyar verseskötet, az *Egy talált tárgy megtisztítása*. Az itt felvonultatott, T. S. Eliot, Ezra Pound, Cummings és a többiek hatását mutató versek már jól jelzik azt az irányt, amelyet Tandori követ. Ő az, aki elhatárolja magát az ideologikus-közösségi költészettől, és a saját világát akarja megalkotni. Éli a saját életét, amelyben a számára fontos dolgok kaphatnak csak helyet, s ezek mind megjelennek a verseiben is. Ebből a naplójelleg, az utazások felvillanó mozaikképei közti réseken áthallatszó monologizáló-kérdező líra, a konkrétversek, a vizuálisan is megjelenített lét- vagy néha kvázi-lét(-)problémák.

Aztán itt vannak *A medvék minden mennyiségben, és még verebek is*, akik életükben és haláluk után is versek ihletői. *A mennyezet és a padló* című kötettel kezdődő, és *A megnyerhető veszteség* költeményeivel záruló hagyományos, klasszikus formák-

hoz való visszatérés játékosággal telített változatait ezek a felnőtteknek is szóló gyerekversek jelentik.

A *KOPPAR KÖLDÜS* című kötet egészen más színfoltja a Tandori-életműnek. A Koppenhágát, Párizst, Kölnt és Düsseldorfot átszelő körutazást a szerző egy aközben vásárolt írógépen örökíti meg, betűkké transzformálja a látványt, a szituációkat, a gondolatokat; az (újra)olvasó számára a javítatlanul hagyott félreütések miatt nagyon nehezen értelmezhetően, ám nagyon jól kifejezve a kommunikáció akadályozottságát, körülményességét.

A következő kötetekben a dalforma éled újjá, kitágítva határait, újraértelmezve a „dalolás” fogalmát, hogy aztán *A főműben* ismét prózaversekkel cáfolja meg a véleményt, mely szerint Tandori költészete klasszicizálódik. Bár ebben a kötetben írja meg a *Szonettkoszorút*, az általa kedvelt szonettforma egyik csúcsteljesítményét, de ellenpontként szerepel a *Szonettkosz*, a forma ironikus változata, amelybe a *Mesterszonett* nem fér bele, hanem külön versként szerepel, a válogatásban utolsóként. A gyűteménybe az *Aztán kész* című, tavaly megjelent kötet versei már nem kerültek be.

Margócsy István utószava kiemeli Tandori hatását a fiatalabb, sőt a most induló nemzedékre. Problémafelvetései, kérdései – mint a nagy kérdések általában – válasz nélkül maradtak (ha egyáltalán várható rá-

juk válasz), és a költő alkotói korszakainak bármelyik kísérlete kiindulópontként szolgálhat egy ifjú lírikus számára.

A Tandori Dezső válogatott verseit közreadó kötet egységes, a szerző költészeti munkásságának főbb vonulatait követi nyomon. A róla eddig kialakított képet tükrözi ugyan, ám Tandorit ismerve csak az összes versei, még inkább összes művei jelenthetnek majd az értelmezőknek alapot a biztos megítéléshez. Egy ilyen kötetet azonban még nem szívesen lapozgatnék. Aki pedig most ismerkedik Tandori Dezső munkásságával, annak kiváló segítség lehet ez a válogatás, hiszen belőle átfogó képet kap a szerzőről, és egy nagyszerű élménnyel lesz gazdagabb az életmű változatosságának, mélységének és értékeinek megtapasztalásával.

SZALAI ZSOLT

(Unikornis Kiadó, Bp., 2001.)

Timár György: *Este a hegyen*

Kopár, bazaltig csupaszított hegycsúcs fölött az égbolt bazaltjába metsző keskeny, növekvő holdsarló pecsétjével a könyvhétre jelent meg Timár György Este a hegyen című válogatott és új verseinek gyűjtemé-